

monografie *Fenomén cestovního ruchu. Možnosti a limity cestovního ruchu v meziválečném Československu* (2008). Z metodologického pohledu není odborné publikaci co vytknout, všechny potřebné a vhodné postupy byly použity. Na tomto místě je ještě třeba upozornit na zvláště propracovaný poznámkový aparát společně se zřejmou několikaměsíční heuristickou přípravou. Množství citovaných pramenů je neobyčejně rozsáhlé a nebyl vynechán snad jediný relevantní archiv či předchozí studie, a to i německojazyčná. Dále je třeba vyzdvihnout publikované dobové plakáty a fotografie, které vhodně dokreslují čtenářům vzhled do dané problematiky. Vzhledem ke vhodné zvolenému jazyku je monografie dobře čitelná i pro širokou veřejnost, což rovněž hodnotím velmi kladně. Pokud bych však měl i vytknout nedostatky, týkal by se absence přepočtu dobových hodnot na současné, nebo alespoň uvedení dobových průměrných příjmů (průměrná mzda, nebo průměrná mzda dle profesí), bez kterého hodnoty jsou předložená data poněkud bezrozměrná.

Jakub Drábek

DOI: 10.14712/23363525.2019.24

Karel Černý (ed.), Jiří Šubrt: *Historicko-sociologické reflexe*. Praha: Karolinum, 2018, 240 s.

Kniha *Historicko-sociologické reflexe*, kterou sestavil Karel Černý, vyšla v roce 2018 k jubileu sociologa Jiřího Šubrtu. Tato kniha, která obsahuje Šubrtovy texty jako recenze, stati, zprávy, ale také vzpomínky, se snaží čtenáři shrnout vývoj sociologie za několik posledních desetiletí. V potaz přitom autor nebere jen vývoj sociologie v českém prostředí, ale také v zahraničí. Kniha je velmi informačně bohatá, ale zároveň přehledná a čtivá. Je určena, jak v úvodu píše Karel Černý, nejen kolegům sociologům a studentům, ale i širší odborné veřejnosti, již může tato kniha sloužit jako inspirace. Karel Černý, který knihu sestavil, je absolventem Filozofické fakulty Univerzity Karlovy, kde vystudoval sociologii. Věnuje se historické sociologii, teorii sociální změny a sociologii konfliktu, války a terorismu,

především však problematice Blízkého východu.

Jiří Šubrt studoval na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze a v druhé polovině osmdesátých let také v Moskvě na Institutu sociologických studií AV. Na filozofické fakultě od roku 1990 vyučuje a od roku 2007 také na Fakultě humanitních studií (též UK), kde je zároveň vedoucím Pracoviště historické sociologie. Je zároveň zakladatelem oboru historická sociologie na Fakultě humanitních studií. Jeho hlavním zaměřením je sociologie, ve své práci se věnuje tématům jako kolektivní paměť či historické vědění. Jiří Šubrt napsal již mnoho publikací, například v roce 2015 vyšla kniha *Individualismus a holismus v sociologii*, byl také editorem několika monografií, z nichž zmiňme například *Historické vědomí jako předmět badatelského zájmu: Teorie a výzkum* z roku 2010.

Během své kariéry toho Jiří Šubrt dokázal opravdu mnoho. Krátce o jeho práci v Čechách i v zahraničí referuje Karel Černý v úvodu knihy. Zmiňuje zde například Šubrtův zájem o problematiku veřejného mínění; několik Šubrtových textů, zabývajících se touto tematikou, se objevuje také v knize. Dále Černý píše o stážích, které Šubrt absolvoval v zahraničí, například v Paříži, Berlíně či New Yorku.

Kniha je rozdělena do tří částí. První část knihy se věnuje dějinám sociologie, jak napovídá sám název této části „K dějinám sociologie“. V této části knihy může čtenář najít Šubrtovy recenze a články o významných autorech z českého sociologického prostředí i o zahraničních autorech, kteří určitým způsobem ovlivnili vývoj sociologie na našem území, ale také o výzkumných ústavech fungujících v Československu. Mezi takové texty patří článek *Čeněk Adamec a počátky výzkumu veřejného mínění v Čechách*, pojednávající o Československém ústavu pro výzkum veřejného mínění vzniklém v roce 1946 a klíčové roli Čenka Adamce v jeho fungování až do roku 1950, kdy byl ústav komunisty pro nepotřebnost zavřen. Tento text osobně považuji za jeden vůbec z nejlepších z knihy.

Velmi fascinujícím faktem je, že mnohé z autorů zmíněných v této části knihy měl Jiří Šubrt možnost poznat také osobně. Autorovy vlastní vzpomínky na osobnosti jako Richard

Jung nebo Eduard Urbánek dávají knize osobnější charakter a čtenáře s autory snáze seznámí. Dávají totiž čtenáři možnost vidět tyto osobnosti nejen jako sociology, ale především jako lidi, kteří se často museli potýkat s nelehkým osudem.

Všechna témata v knize jsou velmi aktuální, avšak v první části knihy se Šubrt více obrací do minulosti, a to v tom smyslu, že poukazuje na jakési počátky historické sociologie u nás. Vidíme to například hned v první kapitole, kdy rozebírá vliv Durkheimova díla na české autory, mezi něž patří v první řadě první dva českoslovenští prezidenti – Tomáš Garrigue Masaryk a Edvard Beneš. Dále ve zmíněné kapitole věnované Československému ústavu pro výzkum veřejného mínění, který fungoval krátce po skončení druhé světové války, a jenž využíval nové postupy pro sběr dat, inspirované Americkým ústavem pro výzkum veřejného mínění a metodou jeho zakladatele George Gallupa. Autor se také zabývá přijetím veřejného mínění coby nového tématu mezi českými sociology a poukazuje především na dva autory, kteří se z českých sociologů jako první k této problematice vyslovili v druhé polovině čtyřicátých let, a to na Zdeňka Ulricha a Inocence Arnošta Bláhu.

Za jediné negativum první části knihy považuji výběr prvního textu. Osobně tento článek s názvem *Émile Durkheim a česká sociologie: Ke 100. výročí úmrtí významného francouzského sociologa* shledávám velmi zajímavým a informačně bohatým. Šubrtův přehled Durkheimova vlivu na české sociology v průběhu první poloviny 20. století je velmi čtivý a například zmínka o prvních dvou československých prezidentech sama o sobě má potenciál zaujmout i „nesociologické“ čtenáře. Nicméně množství jmen a pojmů objevujících se v tomto textu by mohlo čtenáře z řad laiků spíše odradit. Proto bych na úplný začátek knihy volila text s trochu lehčí, obecnější tematikou.

V druhé části knihy čtenář objeví více zpráv o konferencích a kongresech. Takové zprávy byly také v předchozí části, nicméně nyní vidíme větší důraz na aktuální problémy sociologie. Například v Šubrtově zprávě z roku 2004, která se nazývá *Jsou národní sociologické společnosti v krizi?*, se může čtenář dočíst o setkání zástupců

Masarykovy české sociologické společnosti (MČSS) a Slovenské sociologické společnosti (SSS), toto setkání se uskutečnilo 20. září 2004 v Bratislavě na výzvu již zmíněné Mezinárodní sociologické asociace ISA a jeho cílem bylo diskutovat o situaci sociologických společností a jak společnými silami tuto situaci zlepšit. Příkladem je také zpráva nazvaná *Světový sociologický kongres v Jokohamě*. Tento kongres s názvem Facing an Unequal World: Challenges for Global Sociology, který se konal od 13. do 19. července roku 2014, pořádala Mezinárodní sociologická asociace. Dalším příkladem Šubrtovy zprávy, kterou může čtenář v knize najít, je *Lokální, regionální a globální sociologie*. Tato zpráva popisuje setkání zástupců národních sociologických společností, pořádané Mezinárodní sociologickou asociací (ISA), které se konalo od 8. do 12. srpna 2005 v Miami na Floridě. Kromě zpráv je v druhé části knihy také řada Šubrtových recenzí, například publikací *Miloslav Petrussek: Společnost pozdní doby*, *Jiří Bystřický a kol.: Mediální moderna: Studie k soudobým formám de-abstrakce a mediality* anebo *Miloš Havelka: Ideje – dějiny – společnost: Studie k historické sociologii vědění*.

Ve třetí části knihy, která nese název „Na téma historické sociologie“, jsou články a recenze věnované nejrozličnějším tématům. Přitom se vybrané texty dotýkají i jiných oborů než historické sociologie. Například hned zkraje *Osobní identita a čas*. Tomuto vztahu se věnoval také Thomas Luckmann, jehož přístup je zde zmíněn. Téma utváření osobní identity během interakce s druhými a proměny osobní identity v čase není téma pouze historicko-sociologické, ale také psychologické. To samé platí i pro recenzi *O umírání a smrti: K českému vydání knihy Norberta Eliase O osamělosti umírajících* z roku 1999. V této části čtenář narazí na text *Oborové studium historické sociologie na Fakultě humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze* z roku 2009 k představení nového oboru na FHS, který se zde otevřel právě díky Jiřímu Šubrtovi. Čtenář se zde může dočíst, co studium historické sociologie obnáší a jaké je jeho uplatnění. Jako absolventka magisterského oboru historické sociologie mohu říci, že tato kniha může dobře sloužit studentům tohoto oboru jako učebnice, neboť

ve všech jejích částech se mohou dočíst o tématech, autorech a knihách, s nimiž se během studia setkají. Přečtením této knihy si tak rozšíří své znalosti z výuky.

Kromě toho se zde mohou studenti historické sociologie blíže seznámit s vedoucím katedry prostřednictvím netradičního závěru. Na konci knihy je totiž místo obvyklého závěru rozhovor Karla Černého a Jiřího Šubrta, kde hovoří o odborných i osobních tématech.

Debatují spolu například o Šubrtově pohledu na dnešní společnost, který se může zdát trochu pesimistický. Říká, že „žijeme ve společnosti, která už neočekává, že by budoucnost, do které vstupujeme, mohla být lepší než minulost nebo současnost. (...) Pokud si dnes nějaké představy o budoucnosti vytváříme, pak mají spíše charakter varovných prognóz, anebo dokonce apokalyptických vizí.“ Velký optimismus nespatřuji ani v jeho názoru na polarizaci české společnosti, kterou vysvětluje sebestředností a sebezahleděností a nechotou naslouchat druhým. Na druhou stranu, ač se na první dojem jeho názory zdají velmi skeptické, po krátké úvaze člověk musí uznat, že jsou bohužel pravdivé. Život v dnešní společnosti není jednoduchý, více než dříve platí, že vyhrává ten nejsilnější, a slušnost a pokora se dnes už prostě nenosí.

Kromě toho se baví také o Šubrtově životě: jak se dostal ke studiu sociologie a jaké bylo studovat za minulého režimu. V rozhovoru se Šubrt také zmiňuje o své snaze vymezit svou vlastní teoretickou pozici, kterou prozatím pracovně nazývá „kritický eklekticismus“. Rozhovor namísto závěru je velmi příjemným zakončením knihy a zanechává v čtenáři dojem, že Jiřího Šubrta více poznal jako sociologa, ale hlavně jako člověka.

Knihu bych doporučila především studentům sociologie, kteří si díky ní mohou vytvořit představu o vývoji oboru za posledních několik desetiletí, rozšířit své znalosti o mnoha badatelech a teoriích a zároveň více poznat autora těchto textů, které vypovídají o jeho postojích a zájmech. Z vyjádření Jiřího Šubrta lze poznat, že je to velmi osobitý a zkušený člověk a čtenáři mohou v jeho knize nalézt poučení. Proto je kniha vhodná nejen pro studenty, ale pro

všechny, kteří se nějak zajímají o sociální vědy. Některé texty nám pomáhají nahlédnout do minulosti, další nám naopak přibližují velmi nedávné nebo přímo aktuální problémy.

Knihy se čte velmi dobře také díky Šubrtově stylu psaní a jeho vyjadřovací schopnosti. Vše je psáno velmi srozumitelně, text je přehledný a neobjevují se v něm žádné chyby. U odborné literatury je srozumitelnost a přehlednost velkým pozitivem, neboť pak se kniha čte opravdu sama.

Daniela Kučerová

DOI: 10.14712/23363525.2019.25

Miloš Doležal: Krok do tmavé noci. Příběhy faráře Josefa Toufara, jeho vrahů a číhoštského zázraku se zprávami archeologa, antropologů a soudního lékaře o exhumaci a identifikaci těla P. Josefa Toufara. Praha: Nezávislý podmelechovský spolek, 2015, 672 s.

Miloš Doležal patří v současné době mezi vůdčí osobnosti jakéhosi procesu rekonstrukce problematiky Číhoštského zázraku a jeho v pořadí druhá kniha, věnující se tomuto politickému procesu, je i dnes mimořádně aktuální. Ne každý se sice zajímá o české dějiny 20. století a ne každý věnuje pozornost událostem z dob komunistického režimu, přesto nás všechny spojuje otázka svobody a právě k ní má Doležalova kniha s příznačným názvem *Krok do tmavé noci* co říct. Obzvlášť, když je dané téma ilustrováno na skutečných událostech a když je pojata takovým způsobem, jakým to činí jedině Miloš Doležal, tedy prostřednictvím obrovského množství nashromážděných historických a autentických pramenů. Pramenů, které nejsou pouze faktograficky předkládány čtenáři, ale které jsou uspořádány do historického vyprávění o páteru Josefu Toufarovi a jeho životě, na jehož pozadí poté vystupuje duch tehdejší komunistické diktatury, proticírkevních nálad, politických procesů a omezování svobody.

Knihy Miloše Doležala s podtitulem *Příběhy faráře Josefa Toufara, jeho vrahů a číhoštského zázraku se zprávami archeologa, antropologů a soudního lékaře o exhumaci a identifikaci těla*